

Szülői értekezletek szervezése másképpen

Miért tartunk szülői értekezletet?

Felkészítettek-e arra a főiskolán, egyetemen, hogy szülői értekezleteket tartsunk?

Eljön-e a szülő a szülői értekezletre? Ha igen, miért, ha nem, miért nem?

Alkalmazhatunk-e közösségfejlesztő, személyiségfejlesztő drámajátékokat a szülői értekezleteken?

Felrúghatók-e a hagyományos „katedra” szülői értekezletek korlátai?

Jól érezheti-e magát szülő és pedagógus egyaránt a szülői értekezleten?

Szükséges-e szülői közösséget formálni, vagy elég azon törekvésünk, hogy osztályközösséget formáljunk? (Vagy már azt sem kell?)

Ezekre a kérdésekre keresem a válaszokat, miközben olyan gyakorlatokat, drámajátékokat mutatok be, melyek segítenek a válaszok megtalálásában. Ezt a formát nem divatból, és nem azért választom, hogy másabb legyek, mint a „szomszéd” osztály tanítója, hanem megfontolt célok érdekében. Csak olyan játékokat, gyakorlatokat mutatok be, melyeket már kipróbáltam, melyek működőképesek, így tapasztalataimmal, élményeimmel gazdagítva tárhatom fel őket.

Nagyon fontos, hogy míg a pedagógusok előtt játékoknak, drámajátékoknak nevezem az alábbi megoldásokat, addig a szülőt sohasem játszani hívom.

Már eleve szokatlan a szülőknél, hogy körbe rakom a székeket, és így fogadom őket, ám elmondom nekik, miért történik a formabontás. Egyszerű, érthető, világos magyarázatot adok, amit könnyen megértenek és el is fogadnak. A pedagógus iránti tiszteletből nem lesznek elutasítók, s elfogadják, hogy fontos, hogy ne egymás hátát lássuk, hanem egymás tekintetét. Nem játszani hívom őket, hanem megkérem, hogy „álljanak fel”, „válasszanak párt maguknak, egy olyan apukát vagy anyukát, akivel nagyon ritkán vagy akár nagyon gyakran találkoznak”, attól függően, mi a célom az adott gyakorlattal. Tehát szándékosan kerülöm a el játék szót addig, amíg ők maguk fogják megfogalmazni, de még akkor sem fogják hallani az én számból. A játék, a játékra hívás degradálja a felnőttet. A felnőtt nem játszik, főleg nem szülő a szülővel. Nem akarok nézeteket megváltoztatni bennük, nem akarom bírálni az értékrendjüket, nem akarom kioktatni őket, nem akarom, hogy puszipajtások legyenek, csak azt akarom, hogy minden szülői értekezlet után azt fogalmazzák meg magukban: „De jó, hogy a gyerekem ebbe az osztályba jár!” Mondja ezt a roma anyuka, az ér-

telmiségi apuka, a háziasszony anyuka, a megfáradt gyári munkásnő, az úgazdag szülő. Más érdeklődésű, más műveltségű, más értékrend szerint élő, más elveket valló emberek, és csak egyetlen egy dolog köti őket össze, hogy gyermekük ugyanabba az osztályba jár.

Fő célom minden egyes szülői értekezleten, hogy szülői közösséget formáljak, mert hiszem azt: egy osztályközösség attól válik jó osztályközösséggé, ha mögötte jó szülői közösség áll. Ne féljünk a felnőttektől, bízunk bennük, hogy ők is bízhassanak a jóakaratumkban, hitelességünkben, s érezzék meg, hogy bennünk csak hála van irántuk. Mert hálás vagyok minden egyes gyermekért, akit rám bízta, s megköszönöm nekik, hogy legféltebb kincsüket „felajánlották” nekem. Ezáltal van kenyerem, ám ajándék is lehet számomra a rám bízott gyerek, ha szeretem a munkám. Elfogadok mindenkit szülői minőségében, nincsenek státusok, nincsenek jó és rossz szülők, csak nagyon jó szülők vannak, akik saját belátásuk szerint jól nevelik gyermekeiket. Nincs jogom kritizálni őket, mert a neveléstan nem egy egzakt tudomány, amit meg lehet tanulni, és ahol pontos eredmények vannak, hanem folyamatos tévedések és javítgatások sora, amit nem lehet megtanulni. Érezni kell, s a szülő érzi ezt a legjobban. A pedagógia szerintem folyamatos tévedések művészete. Művészet, mert csak kellő érzékenységgel, tehetséggel nyúlhat sz más gyermekéhez, de a sajátodhoz is, hogy ne sérüljön se teste, se lelke. És ha valamit elront a pedagógus vagy a szülő a nevelésben, másnap még kijavíthatja. Ha tévedtünk, még idejében korrigálhatunk, csak ne halogassuk.

Megtapasztaltam szülői minőségemben, hogy a szülői értekezletek az iskola belső szabályzatának bemutatásáról, az iskolapénz megvitatásáról, az ún. rossz gyerekek viselkedéséről szólnak. Sok esetben a pedagógusok a szülővel való kapcsolattartást a szülői értekezletek keretében képzelik el, ám ez csak egy szűkös csatornája a szülő és iskola közötti kapcsolatnak. Tapasztalható az a jelenség is, hogy míg az óvodás és kisiskolás korú gyermekek szülei elmennek a szülői értekezletekre, az általános iskolások, gimnazisták szülei kevésbé.

Miért nem járnak a szülők szülői értekezletre? Gyakran az idő hiánya miatt. Sokaknak a létfenntartás miatt valóban többet kell dolgozniuk, mint nyolc óra. A szülők fáradtak, fásultak, „minek menjek, azt hallom már négy éve!” – mondják, s lehet, igazuk van.

Lehetséges az is, hogy egyeseknek az iskola saját gyermekkori szorongásait, kudarcélményeit hozza felszínre; feszélyezi őket a szülői értekezleteken való részvétel.

Az iskola sokszor pénzt kér. Pontosabban nem maga az iskola kér pénzt, hanem mindenféle külön programokra, munkafüzetekre, folyóiratokra a tanító vagy az osztályfőnök maga. Meglehető, a pedagógus az oktatás színvona-

lát növelő kiegészítő eszközök megvásárlását szorgalmazza a gyerek fejlődésének érdekében, ám év végén kiderül, hogy a megvásárolt munkafüzetek egynegyede sincs kihasználva. Így a következő tanévben már aligha támogat hasonló kiadásokat a szülő.

S még van egy fajta szülői értekezlet, amikor a szülői értekezlet arról szól, hogy mindenki rossz, senki nem tanul, és éppen azok a szülők nem jöttek el a szülői értekezletre, akiknek óriási probléma van a gyermekükkel. Hát ilyen szülői értekezletekre ki kívánczik?

Véleményem szerint a szülőknek érezniük kell, hogy a gyermeküket elfogadom (netán szeretem is, de ez ne legyen képmutatás) jó és rossz tulajdonságaival együtt. A szülő nevelési problémájában meg kell hogy próbáljak segítséget nyújtani, de szívesen veszem a szülői segítséget, ha nekem vannak nehézségeim. Jellemzéseim, meglátásaim dicsérő és biztató szándékúak, nem vagyok csak tantárgy- és osztályzatcentrikus. Igyekszem a szülő szabadidejével nem visszaélni, ezért idejében kihirdetem a szülői értekezletet, s megírom az időtartamát is, amit feltétlenül betartok. És amit üzenő füzetben keresztül is megüzenhetek, azért nem csődítem össze a szülőket.

Megköszönöm valamilyen formában minden egyes szülőnek, hogy rám bízta legféltebb kincsét: a *gyermekét*.

Gyakorlatok, drámajátékok

Nagyon fontos a fokozatosság: ne legyen drasztikus váltás a *katedratanár* és *szülőközpontú tanár* között. Csak fokozatosan, lépésenként!

1. Üdvözlés

A tanító kézfogással köszönt minden egyes szülőt, akár a Waldorf-iskolákban reggelente a gyerekeket. Így lehetőség nyílik egy pár perces, beszélgetésre az egyes szülőkkal. Máris megtörik az értekezletek személytelensége.

2. Ajándék

Minden szülői értekezletre vigyen a tanító magával egy ajándékot, amit a szülőknek szán. Lehet egy szimbólum, egy tárgy, egy mese, egy vers, idézet, bármi, amit úgy igyekszik kiválasztani, hogy a szülők számára is mondjon valamit gyerekről, nevelésről, szeretetről, nevelési elvekről. Például egy alkalommal egy rumoscsoki-darabot kaptak, s elmondtam, hogy gyermekkorom kedvenc csokija ilyen volt. Arra kértem a szülőket, amíg majszolják, gondoljanak a gyermekkoruk egyik pillanatára. Aztán a mellettük legközelebb ülő személynek mondják el, melyik pillanatra gondoltak.

3. Névlánc

A szülők úgy mutatkoznak be, hogy a saját keresztnévükből egy jelzős szó szerkezetet alkotnak, a második név a gyerekek neve lesz, így, ha az anyuka Benedek Jolán, a gyerek pedig Benedek Tihamér, akkor úgy mutatkozik be, hogy *Jolános Tihamér*. Lehet fordítva is, előbb a gyerek neve, utána a szülőé: *Tihaméres Jolán*. Az is lehet, hogy a gyerek nevét mutatja be úgy, hogy a vezetéknéve helyett egy tulajdonságát árulja el: *Örökmozgó Tihamér*. Így már indulásból megtud a tanító egy tulajdonságot a gyerekről, valamint az éppen ott tartózkodó szülő keresztnévét is.

4. Tárgycserélgető

Mindegyik szülő elővesz egy személyes tárgyat, amit úgy cserél el, hogy a tárgy átadásakor azt mondja: „Ez a Mártáé!”, vagyis a tulajdonos nevét is közli. Jelre elindulnak és továbbadják a tárgyukat megnevezve a tulajdonost. Ez így megy tovább. Adott jelre leülnek, mindenkinek a kezében lesz az utoljára kapott tárgy. „Ez a Zsuzsáé” – nevezi meg, kié. Ha a válasz helyes, a tulajdonos átveszi. Ha nem, akkor valahol tévedés történt a tárgyak átadásakor. Semmi gond, jelentkezik a tulajdonos, és szól, hogy „Nem! Ez az Olgáé”. Természetes, hogy sok csere esetén már összekeverednek a nevek, ám a lényeg, hogy majd elhangozzanak helyesen. Mindenki sorra kerül. A tanító legyen résen, hallja meg a szülők keresztnévét, esetleg jegyezze is meg, valamint legyen figyelmes, ki mit vett elő véletlenszerűen, mi a személyes tárgya. Néha ezek a tárgyak is tudnak „beszélni”.

5. Gyermekem szimbóluma

A szülő lerajzolja a gyermeke szimbólumát. Kiragasztjuk egy kartonra. Mindenki megnézi, s eldönti: ha az övé nem lenne ott, melyik lehetne az ő gyerekéé is. Név nincs a szimbólumokon. Ha a szülők nem értik a szimbólum szót, akkor egyszerű magyarázattal szolgál a tanító: melyik tárgy, élőlény vagy fogalom jelképezné a gyermekét. Nem a rajzok művészi értéke a lényeg. Aki teljesen elzárkózik a rajzolástól, az leírhatja, mit rajzolt volna. Ha egy hétig kinn van a falon a karton a szimbólumokkal, a gyerekek maguk derítik ki, ki kicsoda, így a tanító is megtudja. Ha lesz olyan szülő, aki nem tud mást elfogadni, csak azt a jelképet, amit ő maga rajzolt, azon a tanító elgondolkodhat, vajon miért? Esetleg keresheti az alkalmat, hogy erről négyszemközt elbeszélgessen a szülővel.

6. Párválasztás/Kétkörös

A szülők körbe néznek, s úgy választanak párt maguknak, hogy valami közös tulajdonságot fedezzenek fel a párjukban. A választó indokolja párjának, miért választotta őt. Utána párba állnak, egymással szemben, lesz egy külső kör, meg egy belső. A külső körben állók az egyes számúak, a belsők a kettes számúak. A tanító kérdéseket tesz fel, vagy különböző témákat határoz meg, megmondva azt is, hányasok beszéljenek. A párok nem kérdezhetnek, szabadon kell beszélni az adott témáról a „stop!” jelzésig. Amikor a tanító kimondja a stopot, abba kell hagyni a beszélgetést, még akkor is, ha a mondat kezdetén vagy közepénél tartanak. A tanító azt is jelzi, hogy a belső kör mikor haladjon egy párral tovább, az óramutató irányába, így mindenkinek új párja lesz. Kis létszámú csoportnál több új partnerrel beszélhetnek a szülők, nagy létszámnál legalább 5 új személyig érdemes a belső körnek eljutnia. Ha páratlan számban vannak a résztvevők, akkor a tanítónak is be kell állnia a játékba. Ilyenkor meg kell osztania figyelmét a partnere, az új kérdésfeltevés, valamint a stoppolás között.

Néhány kérdés vagy téma

1. Mutassa be gyermekét külső tulajdonságai alapján: hogy néz ki?
2. Milyen szempont szerint választott a család óvodát, iskolát?
3. Mennyi időt tölt a család hétköznaponként együtt, s azt mivel tölti?
4. Hogyan ünneplik meg a gyermek születésnapját?
5. Milyen büntetési eljárásokat alkalmaz?
6. Milyen a jó szülő?
7. Milyen a jó pedagógus?
8. Mi okozza Önnek a legtöbb fejtörést a gyermeknevelésben?
9. Hogyan szoktatja önállóságra gyermekét?
10. Mennyire önálló gyermeke a házi feladatok elkészítésekor?

Vigyázat! Nem tehet fel a tanító eldöntendő kérdéseket, mert azokra csak igen-nel és nemmel lehet válaszolni, továbbá a feladott kérdések, témák ne legyenek indiszkréték! A témák: család, gyerek, nevelés.

7. Egy más gyermekének bemutatása

A szülők párt választanak maguknak, lehetőleg olyan párt, akit kevésbé ismernek. Megadott ideig, 3–5 percig beszélhetnek gyermekükről, megosztva az adott időt. Utána, ahogy párban voltak, az egyik szülő a másik mögé áll, és úgy mutatja be az előtte ülő szülő gyermekét, mintha az a sajátja lenne. Ha valaki olyasmit mond, ami nem pontosan úgy van a valóságban, az igazi szülő nem reagálhat rá. Utána csere. Végül, mikor mindenki sorra került, a párok megbeszélnek, mennyire voltak hitelesek, jól emlékeztek-e a hallottakra. Amikor a párok beszélgetnek, még nem tudják, mi lesz a további feladat. Valószínűleg

nehéz lesz visszaemlékezni, mit is hallottak a másik gyermekéről. Ám nagyon fontos, hogy ráébredjenek, nemcsak a saját gyermekünk fontos, hanem mások gyermekei is. Ennek a gyakorlatnak van egy olyan változata, amikor a szülők egyetlen kérdést tehetnek fel a beszélőnek, akinek úgy kell válaszolnia egyes szám első személyben, mintha ő lenne az igazi szülő. A játék végén a párok azt is megbeszélhetik, a vér szerinti szülő úgy válaszolt volna-e a feltett kérdésre, mint a játékbeli párja.

8. Cetlicsere

A tanító kioszt mindenkinek egy cetlit, amire rá kell írni egy kérdést, ami iskolai, nevelési problémával kapcsolatos. Adott jelre (a tanító azt kiáltja: Cseré!) egymás között elkezdik cserélni az összehajtott papírfecniket. Stoppra, a kapott cetlivel a kézben, a legközelebbi párhoz fordulnak és felolvassák neki. Természetesen a választ is meghallgatják, utána a másik fél olvassa fel a kérdést, s meghallgatja párja választát. A cetli cseréltetését többször is megismétlik. *Cseré* jelszóra indul újra a játék.

9. Varázsbolt

A tanítónak van egy varázsboltja, ahol csak jó tulajdonságokat lehet kapni. A szülő vehet a gyermekének ebből a boltból egy jó tulajdonságot, de szintén egy jóval kell fizetnie érte, ami természetesen jellemzi a gyereket. Tehát jót jóért. A szülő vesz a gyermekének egy jó tulajdonságot, melyre szüksége van, és fizet egy jóval, melyből sok van a gyermekében. Ez a játék sokat segít a tanítónak a gyerek megismerésében, ám a szülőnek is megerősítés lehet, hogy nemcsak az ő gyermekének van szüksége pl. türelemre.

10. Megkezdett mondatok folytatása

A tanító a következő megkezdett mondatokat indítja el:

Szeretem Csabában, de nem szeretem

Nagyon (ami pozitívan jellemzi), de kevésbé

Szeretném, ha, nem szeretném, ha

Örülök, ha, attól félek, hogy

A szülők kiegészítve mondják ki e mondatokat. A tanító láthatja, hallhatja, milyenek ismeri a szülő a gyermekét, s ez segítheti a gyermek megismerésében.

11. Jeles, jó, elégséges, elégtelen

Azok a szülők, akik a jegyekhez voltak szokva, nehezen tudják elképzelni, mit fednek a fenti minősítések. Annyit kér a tanító tőlük, hogy a minősítéseket szó szerint értelmezzék, s a következőkben felsorolt jellembeli tulajdonságok egyenkénti felsorolásakor, minősítsék önmagukat. A tanító kijelölheti az osztály négy sarkát a négy minősítésnek megfelelően, s a szülőnek abba a sarokba kell állnia, mely legjobban jellemzi.

türelem, kezdeményezőkézség, kitartás az elkezdett munkában, pontosság a munkában, pénzbeosztás, időbeosztás, optimizmus, segítőkészség, önuralom, lobbanékonyság, rapszodikus hangulatváltások, barátságosság, befolyásolhatóság, magabiztosság, lélekbeli erősség, következetesség a nevelésben

Amikor a szülők a különböző sarkokba állnak, a tanító felhívja a figyelmüket, hogy nézzenek körül, kik járnak még ugyanabban a cipőben, esetleg kikkel lehetne megbeszélni, hogyan tudnánk a *türelem*-nél a jeles minősítésig eljutni. Ehhez a gyakorlathoz szükséges némi önismeret és önkritika. A tanítónak, ha figyel, segítségére lehet a munkájában, magatartásának változtatásában. Például látva, hogy Laci édesanyja a *türelem*-mel, *kitartás*-nál, *következetesség*-nél elégtelen sarokba állt, akkor jobban oda kell figyelnie, hogy legalább ő legyen türelmesebb ehhez a gyerekekhez.

Páros játékok

(melyek akkor játszhatók, amikor a szülők már ismerik egymást)

12. Életfa

A szülőknek a gyermekük életfáját kell lerajzolniuk. Amikor mindenki elkészült, körbeadják. A kapott rajzra ráírnak egy gondolatot, amit a rajz előcsalogat belőlük. A rajz gazdája, amikor visszakapja, elolvassa a megjegyzéseket, és hangosan kimondhatja, amiknek nagyon örül. A rajzokra utólag írják rá a gyerek nevét. Az életfákat a tanító összeszedi, megnézi, elolvassa a megjegyzéseket, és gondolkodik...

13. Családi szivárvány

A szülők családi szivárványt készítenek. Fontos, hogy legyenek kéznél színes ceruzák. A tanító nem határozza meg, hogyan kell kinézzen egy szivárvány, mindenki saját belátása szerint rajzol, fest. Amikor elkészülnek, akkor párba állnak – lehetőleg olyanok kerüljenek össze, akik kevésbé ismerik egymást –, és elkezdnek mesélni a rajzaikról. Arról beszélnek, ki hol áll, ki milyen színű, miért éppen ezzel a színnel rajzolta meg, miért pont az mellé stb. Mielőtt a tanító kézhez kapná a rajzokat, a megfelelő színskálák mellé odaírják a szülők,

kit ábrázoltak. Miután a tanító tanulmányozta a családi szivárványokat, alkalmat kell keresnie arra, hogy egyénileg beszélgethessen róla a szülővel.

14. Családi címer

Minden szülő kap egy képet, melyen egy pajzs alaprajza van, négybe osztva. Az első ablakba a saját szimbólumát kell lerajzolni, a másodikba a családját, a harmadikba a hivatása, foglalkozása szimbólumát, a negyedikbe az emberekkel való kapcsolatának szimbólumát:

ÉN	CSALÁD
HIVATÁS	EMBERI KAPCSOLATOK

A kész címet egy kiválasztott személynek adhatja át a szülő, aki címet ad neki, amit csak akkor kell hangosan felolvasni, ha az adott szülő egyetért a címmel. (Gyakran pozitív megerősítést kap a szülő).

Végül névvel kell ellátni a családi címet, úgy kapja meg a tanító. A rajzok mindig sokat mondanak el a családokról.

15. Gyermekkép és képzeletbeli ajándék

A szülők húznak a gyermekek összegyűjtött képei közül. Rá kell jönniük, kinek a képét húzták ki, és az akkori szülői értekezleten éppen ki képviseli őt. Képzeletbeli ajándékot kell adjanak az illető gyereknek, így valóban minden szülő gyermeke kap egy ajándékot, s azt is megtudják, hogy egy idegen szülő mit is venne, adna az ő gyermeküknek. A játék segít abban, hogy ne csak a saját gyermekükre gondoljanak a szülők. Fontos, hogy ki milyen ajándékot kapott, mert ebből kiderül, mennyire ismerik egymás gyermekeit.

A szülői értekezleteknek mindig legyen eleje és vége. Ne menjenek el úgy a szülők, hogy tétovák, felállhatnak-e, indulhatnak-e haza. Keressünk a záráshoz egy állandó formát, és köszönjük meg a szülőknak, hogy megtiszteltek jelenlétükkel.

Befejezésül hadd idézzem John W. Schlatter pedagógust. „Ki másnak is mondhatnék köszönetet a csodálatos életért, mely osztályrészemül jutott, mint a szülőknak. Az ő jóvoltukból ért az a megtiszteltetés, hogy rám bízta a legnagyobb örök értéket, melyet létrehozta: a gyermekeiket.”